

Out of the Woods

Κομμουνισμός της Καταστροφής

Προλογικό Σημείωμα

Το κείμενο «Κομμουνισμός της Καταστροφής: Οι Χρήσεις της Καταστροφής» αποτελεί την τελευταία ενότητα της έκδοσης [Hope against Hope: Writings on ecological crisis](#) με την υπογραφή της Out of the Woods, μιας διατλαντικής συλλογικότητας που γράφει μέσα, ενάντια αλλά και πέρα από την καρδιά της οικοκτονικής αυτοκρατορίας.

Στα κείμενα της έκδοσης επιχειρείται μια απόπειρα διεύρυνσης και σύνθεσης αναλυτικών και πρακτικών εργαλείων για την ευρύτερη οικολογική κρίση, μέσα από την ανάλυση του συγκεκριμένου φαινομένου σε σχέση με τον καπιταλισμό. Η Out of the Woods επισημαίνει ότι η αναγνώριση της σημασίας και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής δεν οδηγεί εκ των πραγμάτων σε ριζοσπαστικές και επαναστατικές πολιτικές. Αντίθετα, όπως ήδη διαφαίνεται, αυτή η αναγνώριση μπορεί κάλλιστα να οδηγεί σε περαιτέρω εμβάθυνση των φυλετικών διακρίσεων, των αντιμεταναστευτικών νόμων, των πολιτικών προστατευτισμού, των επιχειρηματικών στρατηγικών άντλησης περαιτέρω κέρδους ή και των ρατσιστικών πογκρόμ στο όνομα της προστασίας του περιβάλλοντος, όπως είδαμε πρόσφατα στο ελληνικό συγκείμενο όσον αφορά την πυρκαγιά του δάσους της Δαδιάς τον Αύγουστο του 2023. Τα περιεχόμενα της συγκεκριμένης έκδοσης όμως δεν στέκονται μόνο απέναντι στον «πρακτικό πράσινο καπιταλισμό», στην «αντιδραστική οικολογία» και στον «ιμπεριαλισμό των συνόρων». Εναντιώνονται εξίσου στις λογικές του «νατουραλιστικού ρομαντισμού» και του «πράσινου αναρχισμού» που φαντασιώνονται την επιστροφή σε ένα προγενέστερο αγνό παρελθόν ή σε αυτόνομες τοπικές ζώνες, όπου οι άνθρωποι θα ζουν την ελάχιστη χρήση της τεχνολογίας, σε μία υποτιθέμενα αδιαμεσολάβητη αρμονία με τη φύση. Ξεπερνώντας τη διάκριση μεταξύ «κακής τεχνολογίας» και «καλής φύσης» και τη διχοτόμηση της ριζοσπαστικής σκέψης μεταξύ τεχνοφιλίας και τεχνοφοβίας, προτάσσουν τη cyborg αγροοικολογία, αντλώντας από τα πρώιμα κείμενα της Donna Haraway. Η cyborg αγροοικολογία εκφράζει μια προσπάθεια αναστοχασμού που διαπραγματεύεται την υιοθέτηση ή την εγκατάλειψη των σύγχρονων γεωργικών τεχνικών και τεχνολογιών με βάση τις αναγκαιότητες της παροχής τροφίμων, την άμβλυνση της συνεχιζόμε-

νης οικολογικής καταστροφής και τη διεύρυνση των αναγκαίων πρακτικών περιβαλλοντικής επιδιόρθωσης. Αυτός ο αναστοχασμός όμως δεν εξελίσσεται πάνω σε κάποιο ψηλό γυάλινο πύργο αλλά σε άμεση αλληλεπίδραση με τα περιεχόμενα που έχουν θέσει κινήματα όπως το αγροτικό κίνημα της La Via Campesina και άλλες συλλογικές διεκδικήσεις, όπως αυτές των ιθαγενών υπερασπιστών του νερού που αντιτίθενται στους υπερεθνικούς αγωγούς, των μετανάστ(ρι)ών που μάχονται ενάντια στον ιμπεριαλισμό των συνόρων, των αγώνων για τη ζωή των μαύρων στο Φέργκιουσον και στη Μινεάπολη, των κοινωνικών απαιτήσεων για ασφαλές νερό στο Φλίντ και πιο πρόσφατα στην Καλιφόρνια.

Επιπροσθέτως τα περιεχόμενα της έκδοσης, και ιδιαίτερα το κείμενο που μεταφράστηκε, επιδιώκουν μέσα από τα χαλάσματα να ανασύρουν θραύσματα που συνθέτουν αυτό που οι Out of the Woods αποκαλούν «Κομμουνισμό της Καταστροφής». Δηλαδή αισθήματα αλληλεγγύης, χειρονομίες αντίστασης και αυτοοργανωμένες διεκδικήσεις αλληλοβοήθειας που αναδύονται εν μέσω των πολυπαραγοντικών καταστροφικών φαινομένων και επιδρούν αντίστροφα σε σχέση με την όξυνση των ανισοτήτων, τον πολλαπλασιασμό των ακροδεξιών κινήματων και την ευρύτερη επιβολή της στρατιωτικοποιημένης λιτότητας. Αισθήματα και πρακτικές που—κατά την άποψη των Out of the Woods—δύναται να κυοφορούν βαθύτερες αρνήσεις από ό,τι η επιθυμία για την επιστροφή στην (καπιταλιστική) κανονικότητα και μπορούν ίσως, αν επεκταθούν στο χρόνο και στο χώρο, να αποτελέσουν εφαλτήρια προς ένα συλλογικό και αλληλέγγυο κλιματικό μέλλον.

Παρά τις όποιες διαφωνίες μας σε επιμέρους προσεγγίσεις της ομάδας, πιστεύουμε πως η θεώρησή της συμβάλει στην ανάδειξη των καιριών ζητημάτων της εποχής μας.

Μετάφραση και επιμέλεια: Μ.Π. και Β.Σ.

Κομμουνισμός της Καταστροφής

Οι Χρήσεις της Καταστροφής

«Τι είναι αυτό το συναίσθημα που αναδύεται τόσο συχνά κατά τις καταστροφές;», διερωτάται η Ρεμπέκα Σόλνιτ στο βιβλίο της *A Paradise Built in Hell*.¹ Εξετάζοντας τις ανθρώπινες αντιδράσεις σε σεισμούς, πυρκαγιές, εκρήξεις, τρομοκρατικές επιθέσεις και τυφώνες κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα, η Σόλνιτ ισχυρίζεται ότι η κοινότοπη ιδέα σύμφωνα με την οποία οι καταστροφές αποκαλύπτουν τη χειρότερη διάσταση της ανθρώπινης φύσης είναι λανθασμένη. Αντίθετα, υποστηρίζει, τέτοια γεγονότα αποκαλύπτουν «ένα συναίσθημα πιο βαρυσήμαντο από την ευτυχία, αλλά και πάλι θετικό». Αυτή η ένσκηπη ελπίδα εμψυχώνει αυτό που η Σόλνιτ αποκαλεί «κοινότητες καταστροφών».² Όταν η επικρατούσα κοινωνική τάξη πραγμάτων προσωρινά παύει να λειτουργεί, ξεπηδά ως απάντηση ένα πλήθος «έκτακτων κοινοτήτων» που συγκροτούνται από πράξεις αμοιβαίας βοήθειας. Στα παραδείγματα της Σόλνιτ περιλαμβάνονται ο τυφώνας Κατρίνα, η 11^η Σεπτεμβρίου και ο σεισμός της πόλης του Μεξικού το 1985, αλλά δεν πρόκειται για εξαιρέσεις στον κανόνα. Οι περισσότερες σύγχρονες καταστροφές χαρακτηρίζονται από τουλάχιστον σύντομες φευγαλέες στιγμές κατά τις οποίες ξεχνάμε τις κοινωνικές διαφορές και βοηθάμε ο ένας τον άλλον. Δυστυχώς, όταν η καταστροφή περάσει, αυτές οι κοινότητες φαίνεται να υποχωρούν. Όπως το θέτει η Σόλνιτ στο βιβλίο που προαναφέραμε, «στην εποχή μας, το μεγάλο διακύβευμα» με το οποίο είμαστε αντιμέτωποι είναι η πρόληψη αυτής της υποχώρησης, «η ανάκτηση αυτής της εγγύτητας και του σκοπού, δίχως κρίση ή πίεση».³ Δεδομένης της συμφοράς που λέγεται πλανητική υπερθέρμανση, το διακύβευμα αυτό γίνεται όλο και πιο επείγον. Πώς μπορούμε να διαλύσουμε τις κοινωνικές τάξεις πραγμάτων που καθιστούν τις καταστροφές τόσο καταστροφικές, μετατρέποντας ταυτόχρονα την έκτακτη ανθρώπινη συμπεριφορά που φέρνουν οι ίδιες καταστροφές στην επιφάνεια σε κάτι το σύνηθες;

Το επιχείρημα της Σόλνιτ είναι αληθινό ακόμη και αν κάποιο άτομο είναι λιγότερο αισιόδοξο από αυτήν ως προς την εγγενή αξία της «κοινότητας». Στις κολάσεις του παρόντος, βρίσκουμε τα εργαλεία που χρειαζόμαστε για να χτίσουμε άλλους κόσμους, καθώς και δελεαστικές αναλαμπές δυνατοτήτων που συχνά θεωρούνται μη πραγματοποιήσιμες. Αυτό δεν αποτελεί προοικονομία, ούτε αιτία για πανηγυρισμούς ή έστω για αισιοδοξία. Είναι όμως αιτία για να αισθανόμαστε ελπίδα.

Για να πραγματοποιηθεί αυτή η ελπίδα, ωστόσο, πρέπει να υπερβούμε την εμπειρική εστίαση της Σόλνιτ στον τρόπο με τον οποίο οι

---

1. Rebecca Solnit, *A Paradise Built in Hell: The Extraordinary Communities That arise in Disaster* (Penguin 2010) σ. 5.

2. Solnit, *A Paradise Built in Hell*, σ. 5.

3. Solnit, *A Paradise Built in Hell*, σ. 113.

κοινότητες ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένα γεγονότα-καταστροφές και να κατανοήσουμε τον χαρακτήρα της καπιταλιστικής καταστροφής. Δεν πρόκειται απλώς για μια σειρά από διακριτές ημερομηνίες και τοπωνύμια—Κατρίνα, Χάρβεϊ και Ίρμα, 1755, 1906 και 1985—αλλά για μια συνεχή κατάσταση εν εξελίξει. Για τους περισσότερους, το σύνηθες είναι μια καταστροφή. Οποιαδήποτε συνεκτική απάντηση σε μια τέτοια συνεχή *συνηθισμένη καταστροφή* θα πρέπει να είναι αντίστοιχα ευρεία και διαρκής για να πετύχει. Δεν αρκεί να οικοδομήσουμε τον παράδεισο στην κόλαση: πρέπει να εργαστούμε *ενάντια* στην κόλαση και να την *υπερβούμε*. Χρειαζόμαστε κάτι περισσότερο από κοινότητες καταστροφής. Χρειαζόμαστε τον κομμουνισμό της καταστροφής.⁴

Βεβαίως, προτάσσοντας τον κομμουνισμό της καταστροφής δεν υπονοούμε ότι η εμφάνιση όλο και πιο συχνών οικοκοινωνικών εφιαλτικών καταστάσεων θα δημιουργήσει με κάποιο τρόπο αναπόφευκτα όλο και πιο πρόσφορες συνθήκες για τον ερχομό του κομμουνισμού. Δεν μπορούμε να υιοθετήσουμε τη διεστραμμένη μοιρολατρία του «όσο χειρότερα, τόσο καλύτερα» ούτε να περιμένουμε κάποιον τελικό τυφώνα που θα κάνει σμπαραλία την παλιά τάξη πραγμάτων. Αντίθετα, επισημαίνουμε εδώ ότι ακόμη και οι πιο μεγάλης κλίμακας και τρομακτικότερες από αυτές τις έκτακτες καταστροφές μπορεί να διακόψουν τη συνηθισμένη καταστροφή που είναι, τις περισσότερες φορές, πολύ μεγάλη για να την κατανοήσουμε πλήρως. Πρόκειται για στιγμές διακοπής που, ενώ είναι τρομακτικές για την ανθρώπινη ζωή, μπορεί επίσης να σημάνουν καταστροφή για τον καπιταλισμό.

Ο κομμουνισμός της καταστροφής δεν είναι ένας ολοκαίνουργιος τρόπος να κάνουμε πολιτική που δεν έχει πια καμία σχέση με τους

---

4. RevoltsNow, «Disaster Communism & Anarchy in the Streets,» RevoltsNow (blog), 10 Απριλίου, 2011, <https://revoltsnow.wordpress.com/2011/04/10/166/>. Η τριμερής διερεύνηση του κομμουνισμού της καταστροφής από τη συλλογικότητα Out of the Woods το 2014 μπορεί να βρεθεί στην ιστοσελίδα του libcom.org. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στις αυθόρμητες κοινότητες της αλληλοβοήθειας που τυπικά σχηματίζονται σε καταστροφικές περιπτώσεις. [Out of the Woods, «Disaster Communism Part 1 – Disaster Communities,» Libcom.org (blog), 8 Μαΐου, 2014, libcom.org/blog/disaster-communism-part-1-disaster-communities-08052014]. Το δεύτερο μέρος μετατοπίζεται σε μία ευρύτερη προοπτική, εξετάζοντας την πιθανότητα του κομμουνισμού σε έναν κόσμο που σύντομα θα βρίσκεται—και ίσως βρίσκεται ήδη—παραδομένος στο κλιματικό χάος. [Out of the Woods, «Disaster Communism Part 2 – Communitisation and Concrete Utopia,» Libcom.org (blog), 14 Μαΐου, 2014, <http://libcom.org/blog/disaster-communism-part-2-communitisation-concrete-utopia-14052014>]. Το τρίτο μέρος επιδιώκει να ενώσει τις μικρο-στιγμές των κοινοτήτων καταστροφών και τα μακρο-προβλήματα της κοινοτικοποίησης των καταστροφών μέσω της συμμετοχής σε μια διαμάχη σχετικά με την εφοδιαστική (logistics) [Out of the Woods, «Disaster Communism Part 3 – Logistics, Repurposing, Bricolage,» Libcom.org (blog), 22 Μαΐου, 2014, <http://libcom.org/blog/disaster-communism-part-3-logistics-repurposing-bricolage-22052014>]. Αν και μπορεί να είναι χρήσιμο για τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες να ανατρέξουν σε αυτές τις προηγούμενες συζητήσεις (ειδικά αν ενδιαφέρονται για τη θεωρία της κομμουνιστικοποίησης ή την αντι-εφοδιαστική), η επικαιροποιημένη εκδοχή του επιχειρήματός μας, που δημοσιεύεται εδώ, προσφέρει μια πιο εκλεπτυσμένη και ολοκληρωμένη ανάλυση.

υπάρχοντες αγώνες. Αντίθετα, είναι μια επαναστατική διαδικασία ανάπτυξης της συλλογικής μας ικανότητας να αντέχουμε και να αναπτυσσόμαστε, η οποία αναδύεται από αυτούς ακριβώς τους αγώνες. Ο κομμουνισμός της καταστροφής είναι ένα κίνημα μέσα, ενάντια και πέρα από τη συνεχιζόμενη καπιταλιστική καταστροφή. Επιδιώκει να θέσει ως προτεραιότητα την απάντηση στο ερώτημα του πώς τα πολυάριθμα εγχειρήματα που δημιουργούν μίνι-παραδείσους στην κόλαση θα μπορούσαν να συγκροτηθούν σε κάτι παραπάνω από εφήμερες κοινότητες. Προσθέτει ένα επεξηγηματικό επίθετο στα ήδη υπάρχοντα πολιτικά σχέδια που αντιπαρατίθενται στο κράτος και το κεφάλαιο, και σημειώνει πώς τα σχέδια αυτά υπερβαίνουν τα όριά τους. Προσανατολίζει την κίνηση μιας συλλογικής δύναμης που, ενώ καθίσταται περισσότερο αισθητή κατά τη διάρκεια έκτακτων καταστροφών, ήταν εκεί από την αρχή. Υπήρχε ειδικά σε τόπους και μεταξύ ομάδων που έχουν βιώσει συνηθισμένες καταστροφές εδώ και εκατοντάδες χρόνια. Η οικολογική κρίση φέρνει στο επίκεντρο τις δεξιότητες που είναι κεντρικές σε αυτούς τους αγώνες.

Καπιταλισμός της Καταστροφής, το Κεφάλαιο ως Καταστροφή

Ο γεωγράφος Neil Smith αναπτύσσει ένα πειστικό επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο αυτό που ονομάζουμε «φυσική καταστροφή» δεν υπάρχει.⁵ Ο χαρακτηρισμός των καταστροφών ως «φυσικών» αποκρύπτει το γεγονός ότι αποτελούν εξίσου προϊόν πολιτικών και κοινωνικών διαίρεσεων όσο και κλιματικών ή γεωλογικών δυνάμεων. Όταν ένας σεισμός καταστρέφει τις κακοφτιαγμένες και κακοσυντηρημένες κατοικίες χαμηλού εισοδήματος σε μια πόλη αλλά αφήνει όρθια τα καλοχτισμένα σπίτια των πλουσίων, η επίρριψη της ευθύνης στη φύση αφήνει τα κράτη, τους εργολάβους και τους ιδιοκτήτες των φτωχογειτονιών στο απυρόβλητο (για να μην αναφέρουμε την καπιταλιστική οικονομία που παράγει εξ αρχής τέτοιες ανισότητες). Οι καταστροφές είναι πάντα πολυπαραγοντικά φαινόμενα: οι φυσικές δυνάμεις όπως οι κινήσεις των τεκτονικών πλακών και τα καιρικά συστήματα δρουν σε συνέργεια με κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις.

Επομένως, οι τρόποι με τους οποίους λαμβάνουν χώρα οι έκτακτες καταστροφές δεν μπορούν να διαχωριστούν από τις συνήθεις συνθήκες καταστροφής στις οποίες συμβαίνουν. Ο τυφώνας Μαρία της κατηγορίας 4 που κατέστρεψε την αποικία των ΗΠΑ, Πουέρτο Ρίκο, αφήνοντας τους κατοίκους χωρίς πόσιμο νερό, ήταν ένα καταστροφικό γεγονός. Αλλά το να ξεκινούμε την αφήγηση από εκεί συσκοτίζει το

---

5. Smith, «There's No Such Thing as a Natural Disaster» *Understanding Katrina: Perspectives from the Social Sciences*, 11 Ιουνίου 2006, <https://items.ssrc.org/understanding-katrina/theres-no-such-thing-as-a-natural-disaster/>.

γεγονός ότι, πριν από τον τυφώνα, «το 99,5% του πληθυσμού του Πουέρτο Ρίκο εξυπηρετούνταν από κοινοτικά συστήματα νερού που παραβίαζαν τον νόμο περί ασφαλούς πόσιμου νερού», ενώ «το 69,4% των κατοίκων του νησιού εξυπηρετούνταν από πηγές νερού που παραβίαζαν τα υγειονομικά πρότυπα του SDWA».⁶ Ούτε θα πρέπει τέτοια καταστροφικά γεγονότα να επισκιάζουν πιο αργόσυρτες καταστροφές, όπως στο Φλιντ του Μίσιγκαν, όπου δεκαετίες παραμέλησης και βιομηχανικής ρύπανσης των περιχώρων του ποταμού Φλιντ και των Μεγάλων Λιμνών, σε συνδυασμό με τις νέες πολιτικές λιτότητας, είχαν ως αποτέλεσμα τη στρατηγικού χαρακτήρα εγκατάλειψη των κατά πλειοψηφία εργατικής προέλευσης κοινοτήτων των Μαύρων και των Λατίνων χωρίς καθαρό νερό. Αυτό που έρχεται ως ξαφνικό και απροσδόκητο ταρακούνημα για πολλούς, είναι ζήτημα εντατικοποιημένης καθημερινής πραγματικότητας για άλλους.⁷

Η κλιματική αλλαγή αυξάνει σημαντικά τη συχνότητα και τη δριμύτητα τόσο των αργών όσο και των ταχέως εξελισσόμενων καταστροφών. Η υπερθέρμανση του πλανήτη συνεπάγεται την αύξηση της ποσότητας της ενέργειας που κυκλοφορεί στην ατμόσφαιρα και στις επιφάνειες των ωκεανών. Για παράδειγμα, όταν οι θερμοί ωκεανοί δημιουργούν περιοχές χαμηλής ατμοσφαιρικής πίεσης, η θερμική ενέργεια, υπό την επίδραση της περιστροφής της Γης, μετατρέπεται σε κινητική ενέργεια που εκφράζεται στους τυφώνες και τις τροπικές καταιγίδες. Οι υψηλότερες θερμοκρασίες δημιουργούν περισσότερη ενέργεια, η οποία πρέπει με κάποιο τρόπο να εκδηλωθεί. Η ενέργεια μπορεί μόνο να αλλάξει μορφή· δεν μπορεί να καταστραφεί.

Η φυσική αυτού του φαινομένου είναι διαβολεμένα πολύπλοκη και δύσκολο να μοντελοποιηθεί. Παρ' όλα αυτά, είναι δυνατόν να γίνουν προβλέψεις. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή, η κλιματική αλλαγή θα διαταράξει τον εφοδιασμό σε τρόφιμα και νερό. Θα προκαλέσει ζημιές σε σπίτια και υποδομές και θα επιφέρει ξηρασίες και πλημμύρες, καύσωνες και τυφώνες, κύματα καταιγίδων και πυρκαγιές.⁸ Η πρόοδος στην επιστήμη της στατιστικής κατανομής και η γνώση που έχει αποκτηθεί από την παγκόσμια υπερθέρμανση του 1 °C που ήδη ισχύει καθιστούν δυνατή την ποσοτικοποίηση του βαθμού συμβολής της κλιματικής αλλαγής ως προς μεμονωμένα ακραία καιρικά φαινόμενα. Μπορούμε πλέον να συνδέσουμε την υπερθέρμανση του πλανήτη με καταστροφές όπως ο ευρωπαϊκός καύσωνας του 2003 και ο ρωσικός

---

6. Natural Resources Defense Council, «Threats on Tap: Drinking Water Violations in Puerto Rico,» NRDC, 2 Μαΐου 2017, <https://www.nrdc.org/resources/threats-tap-drinking-water-violations-puerto-rico>.

7. Rob Nixon, *Slow Violence and the Environmentalism of the Poor* (Harvard University Press, 2011).

8. Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή, «Global Warming of 1.5°C,» ειδική έκθεση για το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNEP) 2018 Ετήσια αναφορά, <https://www.ipcc.ch/sr15/>.

καύσωνας του 2010, που σκότωσαν συνολικά δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους. Δεν χρειάζεται να αναφέρουμε καν τις αμέτρητες καταιγίδες, τις πλημμύρες και τα άλλα καιρικά φαινόμενα. Το γεγονός ότι η ίδια η κλιματική αλλαγή είναι ανθρωπογενής (ή μάλλον, καπιταλιστικογενής) υπογραμμίζει ακόμη περισσότερο την αδυναμία διαχωρισμού των καταστροφικών γεγονότων από τις καταστροφικές συνθήκες. Η σχέση μεταξύ των δύο είναι αμφίδρομη. Οι συνθήκες προκαλούν γεγονότα τα οποία, με τη σειρά τους, εδραιώνουν περαιτέρω τις συνθήκες.

Ο στόχος του έθνους-κράτους, κατά τη διάρκεια και αμέσως μετά τις έκτακτες καταστροφές, συνίσταται συνήθως στην επιβολή της τάξης παρά στην παροχή βοήθειας στους επιζώντες. Για το λόγο αυτό, τα γεγονότα καταστροφών επιδεινώνουν γενικά την υποκείμενη καταστροφή της καθημερινής ζωής στον καπιταλισμό. Λίγο μετά τον σεισμό του 1906 στο Σαν Φρανσίσκο, αναπτύχθηκαν εντός της πόλης στρατιωτικές δυνάμεις. Ανάμεσα σε 50 και 500 επιζώντες σκοτώθηκαν και οι αυτοοργανωμένες προσπάθειες έρευνας, διάσωσης και πυρόσβεσης διακόπηκαν βίαια. Οι προσπάθειες του κράτους να διαχειριστεί την καταστροφή αποτέλεσαν μια αποδιοργανωτική δύναμη, που κατάστρεψε τις από-τα-κάτω μορφές αυτοοργάνωσης. Μια παρόμοια κατασταλτική εστίαση στους «πλιατσικολόγους» (δηλαδή, στους επιζώντες) χαρακτήρισε την αντίδραση του κράτους στον τυφώνα Κατρίνα στη Νέα Ορλεάνη. Στις 4 Σεπτεμβρίου 2005 στη γέφυρα Ντάνζιγκερ, επτά αστυνομικοί άνοιξαν πυρ εναντίον μιας ομάδας μαύρων που προσπαθούσαν να διαφύγουν από την πλημμυρισμένη πόλη, σκοτώνοντας δύο και τραυματίζοντας σοβαρά άλλους τέσσερις. Η δολοφονία των μαύρων επιζώντων που αναζητούσαν διέξοδο σε ασφαλές έδαφος καταδεικνύει εύστοχα τα μέσα με τα οποία το κράτος προσπαθεί να αποκλείσει τις χειραφετητικές δυνατότητες που θα μπορούσαν να εμφανιστούν κατά τη διάρκεια τέτοιων καταστροφών.

Η λευκή υπεροχή ενισχύεται από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, τα οποία συνδυάζουν δραματικά πλάνα από την κατάρρευση των υποδομών και (υποτίθεται και) της κοινωνίας με χομπσιανές αφηγήσεις ενός πολέμου όλων εναντίον όλων. Όλες και όλοι έχουμε ακούσει τις πανηγυρικές εγκωμιαστικές κορώνες των δημοσιογράφων των ειδήσεων που παρουσιάζουν τους φτωχούς, φυλετικοποιημένους επιζώντες των καταστροφών ως «συγκλονισμένους» από αυτούς τους καλούς, ευγενικούς, (συνήθως λευκούς) εργαζόμενους που στελεχώνουν τις δομές παροχής βοήθειας, για παράδειγμα. Τα πλάνα από την καταστροφική κατάρρευση των υποδομών και την (υποτιθέμενη) κοινωνική κατάρρευση πλασάρουν τα καταστροφικά γεγονότα ως θεαματικό δράμα για τον τηλεθεατή των ειδήσεων, εξασφαλίζοντας την εισροή διαφημιστικών χρημάτων.⁹ Οι ΜΚΟ και οι οργανισμοί βο-

---

9. Για μια κριτική επισκόπηση της κάλυψης του σεισμού του Christchurch το 2010 από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης της Νέας Ζηλανδίας, βλ. Jared, «Amongst the Rubble: A Look at the Christchurch Earthquake from the

ήθειας επαναλαμβάνουν συχνά τέτοιους ισχυρισμούς. Ο John O'Shea, διευθυντής της ιρλανδικής ιατρικής φιλανθρωπικής οργάνωσης Goal, δήλωσε στην εφημερίδα *The Guardian* ότι οι ΗΠΑ, όντας δέσμιες στην «πολιτική ορθότητα», απέτυχαν να ηγηθούν και να συντονίσουν τις προσπάθειες διάσωσης μετά τον σεισμό της Αϊτής τον Ιανουάριο του 2010, με αποτέλεσμα να υπάρξουν θάνατοι που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί.¹⁰

Οι ισχυρισμοί του O'Shea απορρίφθηκαν από άλλους που βρίσκονταν επί τόπου κατά τα γεγονότα.¹¹ Οι ενέργειες και οι αντιλήψεις που περιγράφονται παραπάνω έρχονται επιπλέον σε αντίθεση με τις συστάσεις ακόμη και των πιο συστημικών κοινωνιολόγων που ασχολούνται με τις καταστροφές. Στη δεκαετία του '60, για παράδειγμα, ο Charles Fritz υποστήριξε με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο ότι το στερεότυπο του εκτεταμένου αντικοινωνικού ατομικισμού και της επιθετικότητας που ευδοκιμεί κατά τη διάρκεια των καταστροφών δεν είχε βάση στην πραγματικότητα:

Τα θύματα των καταστροφών σπάνια παρουσιάζουν υστερική συμπεριφορά· ένα είδος συμπεριφοράς σοκ-καταπληξίας αποτελεί μια πιο συνηθισμένη αρχική αντίδραση. Ακόμη και υπό τις χειρότερες συνθήκες καταστροφής, οι άνθρωποι διατηρούν ή ανακτούν γρήγορα τον αυτοέλεγχο και ανησυχούν για την πρόνοια των άλλων. Οι περισσότερες από τις αρχικές ενέργειες αναζήτησης, διάσωσης και ανακούφισης αναλαμβάνονται από τα ίδια τα θύματα των καταστροφών, πριν από την άφιξη οργανωμένης εξωτερικής βοήθειας. Οι αναφορές για λεηλασίες κατά τη διάρκεια καταστροφών είναι υπερβολικές· τα ποσοστά κλοπών και διαρρήξεων στην πραγματικότητα μειώνονται σε περιπτώσεις καταστροφών· και πολύ περισσότερα χαρίζονται παρά κλέβονται. Άλλες μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς, όπως η επιθετικότητα προς τους άλλους και η αναζήτηση αποδιοπομπαίων τράγων, είναι σπάνιες ή ανύπαρκτες. Αντίθετα, οι περισσότερες καταστροφές προκαλούν μεγάλη άνοδο της κοινωνικής αλληλεγγύης μεταξύ του πληγέντος πληθυσμού, και αυτή η νεοσύστατη αλληλεγγύη τείνει να μειώνει τη συχνότητα εμφάνισης των περισσότερων μορφών προσωπικής και κοινωνικής παθολογίας.¹²

Bottom Up,» libcom. org (blog), 16 Σεπτεμβρίου, 2010, <http://libcom.org/news/amongst-rubble-look-christchurch-earthquake-bottom-16092010>

10. Chris McGreal and Esther Addley, «Haiti Aid Agencies Warn: Chaotic and Confusing Relief Effort Is Costing Lives,» *The Guardian*, 18 Ιανουαρίου, 2010, sec. World news, <https://www.theguardian.com/world/2010/jan/18/haiti-aid-distribution-confusion-warning>.

11. Inigo Gilmore, «The Myth of Haiti's Lawless Streets,» *The Guardian*, 20 Ιανουαρίου, 2010, sec. Opinion, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/jan/20/haiti-aid-agency-security>.

12. Charles E. Fritz, «Disasters and Mental Health: Therapeutic Principles Drawn From Disaster Studies,» *Historical and Comparative Disaster Series*,

Αυτή η περιγραφή της μετακαταστροφικής οργάνωσης φαίνεται να έρχεται σε θεμελιώδη αντίθεση με την επιστροφή σε ένα είδος χομπσιανού χάους, όπως θεωρεί η ηγεμονική ιδεολογία. Ο Fritz επιπλέον σημειώνει ότι η διάκριση μεταξύ καταστροφών και κανονικότητας μπορεί «να παραβλέψει βολικά τις πολλές πηγές άγχους, πίεσης, σύγκρουσης και δυσαρέσκειας που είναι ενσωματωμένες [sic] στη φύση της καθημερινής ζωής».¹³ Οι έκτακτες καταστροφές χρησιμοποιούνται για να παρατείνουν, να ανανεώνουν και να επεκτείνουν τις συνηθισμένες καταστροφές της λιτότητας, της ιδιωτικοποίησης, της στρατιωτικοποίησης, της αστυνόμευσης και των συνόρων.¹⁴ Πρόκειται για ό,τι η Ναόμι Κλάιν προσδιορίζει ως «καπιταλισμό της καταστροφής»: ένας φαύλος κύκλος στον οποίο οι συνήθεις συνθήκες καταστροφής επιδεινώνουν τα έκτακτα καταστροφικά γεγονότα, τα οποία με τη σειρά τους εντείνουν τις αρχικές συνθήκες.

Τα καταστροφικά γεγονότα επιτρέπουν στο κράτος να εφαρμόσει αυτό που η Κλάιν αποκαλεί «δόγμα του σοκ»: να αναδιαμορφώσει τις κατεστραμμένες υποδομές στέγασης, ενέργειας και διανομής σύμφωνα με νεοφιλελεύθερα πρότυπα· να καταστήσει τα κόστη χρήσης ηλεκτρισμού και καθαρού νερού απλησίαστα για τους φτωχούς· να τους αναγκάσει να μετεγκατασταθούν σε τοποθεσίες ακόμα πιο ευάλωτες στην κλιματική αλλαγή· και να τους φυλακίσει όταν αντιστέκονται ή προσπαθούν να διασχίσουν τα σύνορα για να ξεφύγουν από αυτή την αφόρητη κατάσταση.¹⁵ Στον απόηχο του τυφώνα Μαρία, στο Πουέρτο Ρίκο υλοποιήθηκαν περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις και έλαβε χώρα μια επιδείνωση των συνθηκών εργασίας ταυτόχρονα με την άφιξη των πράσινων αποικιοκρατών: υποτιθέμενων καλοθελητών όπως ο Έλον Μασκ, που κρύβουν τα τελευταία τους υπερκαπιταλιστικά εγχειρήματα πίσω από την πιο λεπτή βιτρίνα της περιβαλλοντικής ανάκαμψης. Η ιστορία στο Φλιντ είναι επίσης παρόμοια, ακόμη και ως προς τις προσφορές του Μασκ να «λύσει» τα προβλήματα υποδομών της πόλης.

Φυσικά, οι δυνάμεις που δρουν προς το συμφέρον του κράτους και του κεφαλαίου παίρνουν διάφορες μορφές. Οι ακτιβιστές της συλλογικότητας Common Ground Collective που παρείχαν βοήθεια έκτακτης ανάγκης μετά τον τυφώνα Κατρίνα παρενοχλήθηκαν με μεγάλη σφοδρότητα όχι μόνο από ρατσιστές αστυνομικούς αλλά και από οπλισμένους λευκούς ντόπιους, οι οποίοι άδραξαν την ευκαιρία

Disaster Research Center, 1996 [1961], σ. 10. Διαθέσιμο στο <http://ud-space.udel.edu/handle/19716/1325>.

13. Fritz, «Disasters and Mental Health,» σ. 22.

14. Βλ. Naomi Klein, *The Battle For Paradise: Puerto Rico Takes on the Disaster Capitalists* (Books, 2018)· Miller, *Storming the Wall*· Yarimar Bonilla and Marisol LeBrón, *Aftershocks of Disaster: Puerto Rico Before and After the Storm* (Haymarket Books, 2019).

15. Naomi Klein, *The Shock Doctrine: The Rise of Disaster Capitalism* (New York: Picador, 2007) [ελλ. έκδοση *Το Δόγμα του Σοκ: η άνοδος του καπιταλισμού της καταστροφή* (Λιβάνης 2010).]

για να παίξουν ένα παιχνίδι-ρόλων σε ένα μετα-αποκαλυπτικό σενάριο για το τέλος του κόσμου με τη σιωπηρή έγκριση και μερικές φορές την ενεργό διευκόλυνση της αστυνομίας.¹⁶ Τα συνδικάτα, επίσης, έχουν μερικές φορές λειτουργήσει ενάντια στην αλληλοβοήθεια. Μετά τον σεισμό του 1906 στο Σαν Φρανσίσκο, η υποστηριζόμενη από τα συνδικάτα Ένωση Αποκλεισμού Ιαπώνων και Κορεατών (Japanese and Korean Exclusion League) ισχυρίστηκε ότι οι Ιάπωνες θα αισθάνονταν «σαν στο σπίτι τους» σε μια χώρα με σεισμούς και, επομένως, θα απαιτούνταν επιπλέον προσπάθεια προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η Καλιφόρνια θα παρέμενε «χώρα των λευκών».¹⁷ Δεν πρέπει να είμαστε τόσο αφελείς ώστε να πιστεύουμε ότι τέτοιες προφανέστατα ρατσιστικές αντιδράσεις απέναντι σε καταστροφές, που γίνονται στο όνομα των δικαιωμάτων των εργαζομένων, αφορούν στο παρελθόν.

Η Επιβίωση εν Αναμονή της Επανάστασης: η Σπουδαιότητα της Κοινωνικής Αναπαραγωγής

Αυτό που μας διδάσκει η μελέτη των καταστροφικών γεγονότων και των καταστροφικών συνθηκών είναι ότι η κλιματική αλλαγή δεν είναι απλώς μια ακούσια συνέπεια της καπιταλιστικής παραγωγής, αλλά, απεναντίας, αποτελεί μια κρίση της κοινωνικής αναπαραγωγής. Ο τελευταίος όρος αναφέρεται στις αυτοτροφοδοτούμενες κοινωνικές δομές που επιτρέπουν την καθημερινή και διαγενεακή επιβίωση, ενώ ταυτόχρονα διαιωνίζουν την ανισότητα.¹⁸ Η αναγνώριση αυτού του γεγονότος δεν μας δίνει απλώς μια νέα σκοπιά για να κατανοήσουμε το πρόβλημα, μας υποδεικνύει επιπλέον και μια πηγή ελπίδας. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι οι ζωές των φτωχών, των στερημένων και των αποικιοκρατούμενων δεν διαμορφώνονται μόνο από την καταστροφή, αλλά περιλαμβάνουν, ανά πάσα στιγμή, πράξεις επιβίωσης και επιμονής, συχνά με τη μορφή γνώσεων και δεξιοτήτων που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά. Όπως ισχυρίζεται ο φιλόσοφος Kyle Powys Whyte των Ποταβατόμι, η εξοικείωση των αυτόχθονων λαών με την καταστροφή υπό τη μορφή αιώνων επιχειρούμενης αποικιοκρατικής κυριαρχίας είχε ως αποτέλεσμα, κατά διάρκεια αυτών των αιώνων, να έχουν αναπτύξει δεξιότητες που τους επιτρέπουν να αντιστέκονται και να επιβιώνουν σε συνηθισμένες και έκτακτες καταστροφές.¹⁹

---

16. scott crow, *Black Flags and Windmills: Hope, Anarchy, and the Common Ground Collective* (PM Press, 2011).

17. Japanese and Korean Exclusion League, «Asiatic Coolie Invasion,» Organized Labor, 1906, <http://www.sf-museum.net/1906.2/invasion.html>

18. Βλέπε, για παράδειγμα: Silvia Federici, *Revolution at Point Zero*· Tithi Bhattacharya (επιμ.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentring Oppression* (Pluto Press, 2017)· Lewis, Full Surrogacy Now.

19. Kyle Powys Whyte, «Our Ancestors' Dystopia Now: Indigenous Conservation and the Anthropocene,» Routledge Companion to the Environmental

Η θεωρητικός του αυτόνομου μαρξισμού-φεμινισμού Σίλβια Φεντερίτσι έχει αναδείξει από τη μεριά της το γεγονός ότι ο καπιταλισμός αποπειράται εδώ και καιρό, ανεπιτυχώς, να εξαλείψει βίαια όλες τις μορφές μη καπιταλιστικής επιβίωσης. Ισχυρίζεται ότι «αν ισχύει πως η καταστροφή των μέσων διαβίωσής μας είναι απαραίτητη για την επιβίωση των καπιταλιστικών σχέσεων, τότε το ζήτημα των μέσων διαβίωσης πρέπει να αποτελέσει διακύβευμα του αγώνα μας».²⁰ Ένας τέτοιος αγώνας ξέσπασε μετά τον σεισμό της Πόλης του Μεξικού το 1985, όταν οι γαιοκτήμονες και οι κερδοσκόποι της αγοράς ακινήτων είδαν στο σεισμό μια ευκαιρία να διώξουν επιτέλους εκείνους που ήθελαν να ξεφορτωθούν για πολύ καιρό. Οι προσπάθειές τους να γκρεμίσουν κατοικίες όπου υπήρχαν σπίτια με χαμηλό νοίκι και να τις αντικαταστήσουν με ακριβά πολυώροφα διαμερίσματα είναι ένα σαφές παράδειγμα του καπιταλισμού της καταστροφής σε λειτουργία. Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση, οι κάτοικοι της εργατικής τάξης αντιστάθηκαν με μεγάλη επιτυχία. Χιλιάδες ενοικιαστές διαδήλωσαν έξω από το προεδρικό μέγαρο, απαιτώντας από την κυβέρνηση να πάρει στην κατοχή της τα κατεστραμμένα σπίτια από τους ιδιοκτήτες έτσι ώστε να τα πουλήσει τελικά πίσω στους ενοικιαστές τους. Σε απάντηση, κατασχέθηκαν περίπου 7.000 ακίνητα.

Οι έκτακτες καταστροφές δημιουργούν χώρο για το κράτος και το κεφάλαιο να εδραιώσουν την εξουσία τους, αλλά και για την αντίσταση σε αυτές τις ίδιες τις μορφές: ένα «δόγμα σοκ της Αριστεράς», για να παραφράσουμε τον Graham Jones.²¹ Η συνηθισμένη καταστροφή που λέγεται καπιταλισμός μπορεί πράγματι να διακοπεί από αυτά τα γεγονότα που, ενώ είναι φρικτά για την ανθρώπινη ζωή, σηματοδοτούν μια στιγμή καταστροφής για τον καπιταλισμό. Σε μια ανάλυση του 1988 για την προαναφερθείσα καταστροφή της Πόλης του Μεξικού με τίτλο «Οι χρήσεις ενός σεισμού», ο Χάρι Κλίβερ προτείνει ότι η κατάρρευση της διοικητικής ικανότητας και της κυβερνητικής εξουσίας που ακολουθεί τις έκτακτες καταστροφές καθιστά την προαναφερθείσα δυνατότητα παραπάνω από πιθανή, ακόμη περισσότερο δε σε μέρη όπου η κυβέρνηση βασίζεται στην επιτήρηση, τα έξυπνα δεδομένα και τις ψηφιακές τεχνολογίες.²²

Ο Κλίβερ σημειώνει επίσης τη σημασία της προϋπάρχουσας συλλογικής οργάνωσης στις γειτονιές που επλήγησαν από το σεισμό. Οι

Humanities, επιμέλεια Ursula K. Heise, Jon Christensen, και Michelle Niemann (Routledge, 2016), σ. 206–15.

20. Federici, *Revolution at Point Zero*, σ. 89.

21. Graham Jones, *The Shock Doctrine of the Left* (John Wiley & Sons, 2018). Ωστόσο, μια τέτοια τακτική δεν χρειάζεται να θεωρηθεί ευθέως ανάλογη με το δόγμα του σοκ, επειδή εκείνο δημιουργεί εκούσια καταστροφές αντί να ψάχνει να τις χρησιμοποιήσει για να εγκαθιδρύσει νέους κόσμους. Δεν χρειάζεται να καν να το αναφέρουμε, δεν ποντάρουμε καθόλου στην καταστροφή ως συνθήκη ή ως γεγονός για τους κομμουνιστικούς ορίζοντες.

22. Harry Cleaver, «The Uses of an Earthquake», *Midnight Notes 9* (Μάιος 1988): σ. 10–14.

επιζώντες στην Πόλη του Μεξικού είχαν οργανωτικούς δεσμούς, μια κουλτούρα αλληλοβοήθειας και αξιώσεις αλληλεγγύης. Οι ένοικοι γνώριζαν ότι ο ένας θα καλύψει τα νώτα του άλλου λόγω των προηγούμενων σχέσεων μεταξύ τους. Αυτό το σημείο είναι κρίσιμο, διότι μας επιτρέπει να κατανοήσουμε την κοινότητα της καταστροφής όχι απλώς ως αυθόρμητη αντίδραση σε έκτακτες καταστροφές, αλλά μάλλον ως τον ερχομό στο προσκήνιο των καθημερινών αγώνων για επιβίωση και των υπόγειων πρακτικών αλληλοβοήθειας. Η εμπειρία της αυτόνομης οργάνωσης κατά των συνηθισμένων καταστροφών είχε σαν αποτέλεσμα οι κάτοικοι να είναι καλά προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν μια έκτακτη καταστροφή.

Πράγματι, οι προϋπάρχουσες σχέσεις υποστήριξης είχαν εξαιρετικά αποτελέσματα στη στήριξη των κοινοτήτων μετά τον τυφώνα Maria. Τα Centros de Apoyo Mutuo (CAMs)/Κέντρα Αμοιβαίας Υποστήριξης, ένα αποκεντρωμένο δίκτυο αλληλοβοήθειας που βασίστηκε σε προϋπάρχουσες ομάδες, κέντρα και συλλογικές πρακτικές στο Πουέρτο Ρίκο, μετά τον τυφώνα Μαρία, μοίρασαν τρόφιμα, καθάρισαν συντρίμια και ανοικοδόμησαν τις υποδομές του νησιού. Το έκαναν αυτό σε λιγότερο χρόνο και με τρόπο πιο κοντά στις ανάγκες των κατοίκων από ό,τι τα δίκτυα διεθνούς βοήθειας. Μέσω της τέχνης της ιδιοκατασκευής [bricolage], τέτοια προγράμματα αλληλοβοήθειας αποδεικνύουν ότι οι μη ειδικοί μπορούν γρήγορα να οικειοποιηθούν και να μοιραστούν εργαλεία και δεξιότητες που αφορούν την επιβίωση. Σε ένα ειδικό τεύχος του *The Funambulist* αφιερωμένο στα «Προλεταριακά Φρούρια», οι Marisol LeBrón και Javier Arbona υποστηρίζουν: «χτίζοντας αυτή τη μορφή εξουσίας-από-κοινού [power-with], οι ομάδες αλληλοβοήθειας ακυρώνουν περαιτέρω την αφήγηση σύμφωνα με την οποία μόνο η αμερικανική παρέμβαση μπορεί να σώσει το Πουέρτο Ρίκο. Απορρίπτουν τις υποσχέσεις για την προστασία της ιθαγένειας αναδεικνύοντας ως το ψέμα που ήταν ανέκαθεν στο Πουέρτο Ρίκο, και αντ' αυτού τονίζουν πως «que es el pueblo que va salvar el pueblo» [μόνο ο λαός σώζει τον λαό].²³

Αναστοχαζόμενος πάνω στην αλληλεγγύη σε σχέση με τις CAM, ο Ricchi, μέλος του δικτύου *Mutual Aid Disaster Relief* που εδρεύει στις ΗΠΑ, υποστηρίζει ότι «αυτές οι καταιγίδες σάρωσαν και κατέστρεψαν πολλά πράγματα... θέτοντας εκτός λειτουργίας το ενεργειακό δίκτυο και κόβοντας την πρόσβαση σε τρόφιμα και νερό, άφησαν το νησί Borikén [το όνομα των ιθαγενών Ταίνο για το Πουέρτο Ρίκο] στο σκοτάδι. Αλλά μέσα σε αυτό το σκοτάδι αμέτρητοι Μπορίκουα έχουν ξυπνήσει, και μένουν ξύπνιοι μέχρι αργά και σηκώνονται πάλι νωρίς,

---

23. Marisol LeBrón and Javier Arbona, «Resisting Debt and Colonial Disaster in Post-Maria Puerto Rico,» *The Funambulist* 16 (Μάρτιος-Απρίλιος 2018). [Απαιτεί συνδρομή.]

κάνοντας τη δουλειά της αναπαραγωγής της ζωής».²⁴ Αυτή η ζωή δεν είναι ούτε κατά διάνοια βαρετή. Οι ομάδες οργανώνουν πάρτι, μαθήματα χορού και συλλογικές μαγειρικές συνεδρίες, ώστε οι κοινοτικοί ορίζοντες να ανοίξουν πέρα από την απελπισία. Πράγματι, οι δράσεις αυτές δεν είναι επιφανειακές για τη ζωή της κοινότητας, αλλά αποδεικνύουν έμπρακτα ότι «κάθε μάγιστρα μπορεί να κυβερνήσει».²⁵ Συνολικά, οι δράσεις αυτές υπερβαίνουν την επιβίωση και δημιουργούν νέες μορφές αλληλεγγύης και συλλογικής ζωής.

Με τη συμβατική και στενά οικονομική έννοια, σε αυτές τις περιστάσεις υπάρχει σπάνη. Αλλά αυτή η σπάνη τίθεται υπό αμφισβήτηση από μια αφθονία κοινωνικών δεσμών. Οι έκτακτες καταστροφές μπορούν να μας ωθήσουν να αναγνωρίσουμε ότι η σπάνη είναι μια κοινωνική σχέση και όχι ένα ποσοτικό μέγεθος. Ο τρόπος με τον οποίο διανέμονται και κατέχονται τα αγαθά και οι πόροι καθορίζει ποιος μπορεί να τα χρησιμοποιήσει καθώς και την ποσότητά τους. Μας δείχνουν ότι δεν είναι σωστό να συσχετίζουμε, με βιασύνη και σιγουριά, την οικολογική κρίση με την άνοδο της σπάνης.

Παράδεισος ενάντια στην Κόλαση

Στον απόηχο του τυφώνα Σάντι, η «σπάνη» εργαλείων ξεπεράστηκε όχι μέσω της παραγωγής ή της απόκτησης περισσότερων αγαθών, αλλά μέσω μιας νέας οργάνωσης.²⁶ Οι βιβλιοθήκες εργαλείων δημιουργήθηκαν ως εναλλακτικές λύσεις στις εξατομικευμένες, εμπορευματοποιημένες κοινωνικές σχέσεις που κυριαρχούν στην καπιταλιστική κοινωνία. Ωστόσο, για τις νέες κοινωνικές σχέσεις χρειαζόμαστε κάτι περισσότερο από τέτοιους μικρόκοσμούς, και όχι μόνο επειδή πειράματα αυτού του τύπου ενδεχομένως να αποδειχθούν πολύτιμα και για τον καπιταλισμό. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο καπιταλισμός δεν είναι ομοιογενής. Αυτό που είναι καλό για κάποιους καπιταλιστές είναι κακό για άλλους, και αυτό που είναι κακό για μεμονωμένους καπιταλιστές για μια σύντομη χρονική περίοδο μπορεί να είναι καλό για το σύνολο των καπιταλιστών μακροπρόθεσμα. Έτσι, ενώ οι κοινότητες της καταστροφής μπορεί να σημαίνουν άσχημα νέα για ορισμένους καπιταλιστές και κρατικούς φορείς, άλλοι θα επιδιώξουν να αντλήσουν αξία από αυτές. Το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ επαινεί-

24. Ricchi, «Dreaming With Our Hands: On Autonomy, In(ter)dependence, and the Regaining of the Commons,» *Mutual Aid Disaster Relief* (blog), 9 Ιανουαρίου 2018. <https://mutualaiddisasterrelief.org/dreaming-with-our-hands-on-autonomy-interdependence-and-the-regaining-of-the-commons/>.

25. C.L.R. James, «Every Cook Can Govern,» *Correspondence*, Ιούνιος 1956, <https://www.marxists.org/archive/james-clr/works/1956/06/every-cook.htm>. Η αναφορά που κάνει ο James είναι στον Λένιν, όμως εμείς εδώ αναφερόμαστε στο δικό του κείμενο.

26. «Occupy Sandy Staten Island Tool Library | Occupy Sandy Recovery,» προσπελάστηκε στις 26 Απριλίου 2019, 2019, <http://occupysandy.net/?projects=occupy-sandy-staten-island-tool-library>

σε τις, αναρχικής επιρροής, προσπάθειες αποκατάστασης του Occupy Sandy μετά τον τυφώνα που σάρωσε τη Νέα Υόρκη το 2012.²⁷ Κάνοντας τόσο καλά αυτό που δεν μπόρεσαν να κάνουν οι δυνάμεις του κράτους και της αγοράς, το Occupy Sandy κράτησε την κοινωνική ζωή σε κίνηση, δίνοντας στις δυνάμεις του κράτους και της αγοράς κάτι για να ανακτήσουν μόλις αποκατασταθεί το status quo. Και το έκαναν αυτό χωρίς άμεσο κόστος για το κράτος.

Ένας τέτοιος απολογισμός προκαλεί ανησυχία αλλά παραμένει μερικός, φυσικά, και παραβλέπει την παιδαγωγική αξία των κοινοτήτων καταστροφών. Στην πιο ισχυρή της μορφή αυτή είναι ταυτόχρονα αρνητική αλλά και θετική. Το ηχηρό «ναι» σε αυτούς τους βαθιά βιωμένους διαφορετικούς τρόπους ζωής φωνάζει επίσης «όχι» στις συνηθισμένες καταστροφές του κεφαλαίου. Η κοινωνική αναπαραγωγή που πραγματώνεται εκφράζει μια αλλαγή πορείας. Είναι μια προσπάθεια να αναπαράξουμε διαφορετικά τους εαυτούς μας και να αντισταθούμε στην επιστροφή σε μια κανονικότητα που εξαντλεί σώματα και οικοσυστήματα.

Το βλέπουμε αυτό καθαρά σε πολλές από τις κοινότητες καταστροφής που ξεπηδούν ως απάντηση στα σύνορα. Όπως καταδεικνύει τόσο έξοχα η Harsha Walia, αυτές δεν βοηθούν απλώς τους ανθρώπους να μετριάσουν τη βία των συνόρων. Αντίθετα, αντιστέκονται στην ίδια την έννοια των συνόρων, όπως συνοπτικά διατυπώνεται στο ευρέως διαδομένο σύνθημα «Κάτω τα σύνορα» [No Borders].²⁸ Πράγματι, αυτή ακριβώς η φράση φέρνει στο μυαλό μας την ταυτόχρονη κατάφαση και άρνηση στην οποία επιμένουμε. Αρνούμενη μια πτυχή αυτού του κόσμου περιγράφει ταυτόχρονα χαρακτηριστικά του επόμενου· ένα τέτοιο σύνθημα εκφράζει ένα πρόταγμα ενάντια και πέρα από την κόλαση, από μια αφετηρία εντός της.

Μια τέτοια άρνηση θα πρέπει αναμφίβολα να ξεπεράσει τη θαλπωρή που συνήθως συνδέεται με τις περισσότερες αντιλήψεις περί κοινότητας. Όταν ήρθε αντιμέτωπη με ρατσιστές αστυνόμους και πολιτοφύλακες μετά τον τυφώνα Κατρίνα, η Common Ground Collective (CGC) επιδόθηκε σε ένοπλη αυτοάμυνα εμπνευσμένη από τους Μαύ-

---

27. Thomas Hintze, “Homeland Security Study Praises Occupy Sandy, With Murky Intentions,” *Truthout*, 2 Απριλίου, 2014, <https://truthout.org/articles/dhs-study-praises-occupy-sandy-with-murky-intentions/>. Βλέπε επίσης, Ashley Dawson, *Extreme Cities: The Peril and Promise of Urban Life in the Age of Climate Change* (Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Verso Books, 2017), σελ. 253. Μπορούμε επίσης να αναφέρουμε το φιλελεύθερο περιοδικό Reason και τον τρόπο που συχνά εξυμνεί την «αυθόρμητη» αυτοβοήθεια που προκύπτει μετά από καταστροφές, υποστηρίζοντας ότι επαρκεί για να απαλλαχθεί το κράτος από κάθε ευθύνη. Το επιχείρημά, λένε, είναι ότι οι κινήσεις αυτοβοήθειας συγκροτούν μια απάντηση που έχει χαρακτηριστικά αγοράς εν τη γενέσει της. Αυτό, φυσικά, παραγνωρίζει εντελώς αυτό που κατανοούμε ως αλληλοβοήθεια, η δε έμφαση που δίδουν στο αυθόρμητο αγνοεί τη σημασία που έχουν οι προϋπάρχουσες σχέσεις αλληλεγγύης.

28. Walia, *Undoing Border Imperialism* (AK Press, 2013).

ρους Πάνθηρες και άλλες ριζοσπαστικές ομάδες.²⁹ Ούτε οι συγκρούσεις θα υπάρχουν μόνο εξωτερικά. Η CGC είχε επίσης να αντιμετωπίσει υποστηρικτές της που έδειχναν να ενδιαφέρονται περισσότερο για τον τουρισμό της καταστροφής παρά για τις προσπάθειες ανακούφισης. Οι κοινότητες των καταστροφών δεν θα είναι απαλλαγμένες από τις βιαιότητες που συνιστούν την καθημερινή καταστροφή. Σε αυτές περιλαμβάνονται ο μισογυνισμός, η λευκή υπεροχή και η ιδεολογία της σωτηρίας [saviorism], ο ταξισμός, ο ικανοτισμός και ο αντιμαυρότητα [antiblackness]. Πολυάριθμες διασταυρούμενες μορφές καταπίεσης θα διεισδύσουν, δυστυχώς, στην οργάνωσή τους. Οι κομμουνίστριες και οι κομμουνιστές των καταστροφών θα πρέπει επομένως να μάθουν πώς να επιλύουν τα πράγματα αλλιώς, επιστρατεύοντας κοινωνικά εργαλεία και διαδικασίες λογοδοσίας που πολλοί ακτιβιστές αναπτύσσουν ήδη στο σήμερα.

Παράδεισος πέραν της Κόλασης

Ο καπιταλισμός μπορεί να συνυπάρξει μια χαρά με την κοινότητα. Ο όρος «κοινότητα» χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει την ανθεκτικότητα που χρειάζεται ο καπιταλισμός για να επιβιώσει από συνηθισμένες και έκτακτες καταστροφές. Η «κοινότητα» είναι συλλογικότητα απογυμνωμένη από κάθε μετασχηματιστική δύναμη. Παρ' όλα αυτά, δεν μπορούμε να εγκαταλείψουμε εντελώς την έννοια της κοινότητας. Δεδομένης της ευρείας χρήσης του όρου, μια τέτοια κίνηση θα ήταν αδικαιολόγητα ιδεαλιστική. Αλλά το να αναφερόμαστε στις κοινότητες των καταστροφών—όπως αυτές που συζητήθηκαν παραπάνω—ως απλώς «κοινότητες» σημαίνει ότι αρνούμαστε το δυναμικό τους, ότι τις εγκλωβίζουμε σε ένα παρόν στο οποίο είναι για πάντα άξιες θαυμασμού αλλά ποτέ οχήματα μετασχηματισμού. Και έτσι, επιμένουμε να αναφερόμαστε στον κομμουνισμό.

Σε αντίστιξη με τη διαδεδομένη οπτική σύμφωνα με την οποία βάση του κομμουνισμού είναι η υλική αφθονία που δημιουργεί η καπιταλιστική παραγωγή, ο κομμουνισμός της καταστροφής βασίζεται στη συλλογική αφθονία των κοινοτήτων καταστροφής. Είναι μια κατάληψη των μέσων κοινωνικής αναπαραγωγής. Δεν μπορούμε να περιμένουμε, φυσικά, ότι κάθε έκβαση θα είναι άμεσα κομμουνιστική. Η ατομική ιδιοκτησία δεν καταργήθηκε το 1985 από την αυτόνομη κοινότητα Terito στην Πόλη του Μεξικού, για παράδειγμα. Αντίθετα, η χρήση του όρου από εμάς θέλει να σηματοδοτήσει την ευρέως διαδεδομένη φιλοδοξία ενός κινήματος, πέρα από συγκεκριμένες εκδηλώσεις και αποτελέσματα, που εξαπλώνεται στο χώρο και υπάρχει πέρα από έκτακτες καταστροφές. Ορίζει τη φιλοδοξία να μη θεμελιώσουμε τίποτα λιγότερο από ολόκληρο τον κόσμο στην αφθονία που βρίσκεται στην κοινωνική ανα-

---

29. crow, *Black Flags and Windmills*.

παραγωγή της κοινότητας της καταστροφής. Ως εκ τούτου, εκπληρώνει τον ορισμό του κομμουνισμού που μας δίνουν οι Μαρξ και Ένγκελς ως «την *πραγματική* κίνηση που καταργεί τη σημερινή τάξη πραγμάτων».³⁰

Ο κομμουνισμός του κομμουνισμού της καταστροφής, λοιπόν, είναι μια μετασχηματιστική κινητοποίηση που διαρρηγνύει τα όρια, χωρίς την οποία η εξελισσόμενη καταστροφή της οικολογικής κρίσης ούτε μπορεί ούτε και πρόκειται να σταματήσει. Είναι ταυτόχρονα αναίρεση των πολλαπλών, δομικών αδικιών που διαιωνίζουν και αντλούν δύναμη από την καταστροφή, και επιστράτευση της ευρέως διαδεδομένης συλλογικής ικανότητας να αντέξουμε και να ευδοκιμήσουμε σε έναν πλανήτη που αλλάζει με γοργούς ρυθμούς. Πρόκειται για ένα εγχείρημα εντός, το οποίο στρέφεται *εναντίον* και ανοίγει χώρο *πέραν* του δεδομένου. Είναι εξαιρετικά φιλόδοξο, απαιτώντας αναδιανομή των πόρων σε πολλαπλές κλίμακες, αποζημιώσεις για την αποικιοκρατία και τη δουλεία, απαλλοτρίωση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας γης για τους αυτόχθονες πληθυσμούς, κατάργηση των ορυκτών καυσίμων, καθώς και άλλα εγχειρήματα μεγάλης κλίμακας. Είναι σαφές ότι πόρρω απέχουμε από τέτοιες δυνατότητες. Αλλά όπως σημείωσε ο Ερνστ Μπλοχ στο βιβλίο του *The Principle of Hope* [Η Αρχή της Ελπίδας], αυτό το «όχι ακόμα» βρίσκεται και στο παρόν μας: στις συλλογικές αντιδράσεις στις καταστροφές, διαπιστώνουμε ότι πολλά από τα εργαλεία για την οικοδόμηση αυτού του νέου κόσμου υπάρχουν ήδη.³¹

Όταν η Σόλνιτ αναφέρεται σε εκείνο το συναίσθημα που είναι «πιο βαρυσήμαντο από την ευτυχία» και κινητοποιεί τα άτομα όταν ενσκήπτει η καταστροφή, συλλαμβάνει στιγμιαία το «ποιοι άλλοι θα μπορούσαμε να είμαστε και τι άλλη κοινωνία θα μπορούσε να υπάρξει».³² Ανάμεσα στα συντρίμια, μέσα στο τρομαχτικό άνοιγμα που επιφέρει η διακοπή της ροής των πραγμάτων, στρεφόμενοι ενάντια στις συνθήκες που παράγουν αυτή τη διακοπή και αποσκοπούν να την εκμεταλλευτούν, ερχόμαστε κοντά στη συνολική αλλαγή, κοντά στην επίγνωση ότι όλα, όλες και όλοι μπορούν να μεταμορφωθούν. Με άλλα λόγια, στη συλλογική απάντηση στην καταστροφή, βλέπουμε στα κλεφτά ένα πραγματικό κίνημα που θα μπορούσε να καταργήσει την υφιστάμενη τάξη πραγμάτων.

---

30. Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς, *Η Γερμανική Ιδεολογία*, Τόμος Α' (Gutenberg, 1997), σ. 81-82.

31. Ernst Bloch, *The Principle of Hope*, τ. 1 (MIT Press, 1995).

32. Solnit, *A Paradise Built in Hell*, σ. 9.